

Abandonul copilului și prevenirea sa

© Institute of Work, Health & Organisations, University of Nottingham, UK (Kevin.Browne@nottingham.ac.uk)

Introducere

Articolul 7 al Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului (UNCRC) stabilește în mod clar că fiecare copil are “dreptul de a-și cunoaște părinții și a fi îngrijit de părinții săi”. Atunci când un copil este abandonat, acest drept îi este încălcat. Copiii nou născuți și copiii mici sunt cei care prezintă riscul cel mai mare de a fi abandonați. Acest lucru este îngrijorător deoarece un copil lipsit de o creștere stabilă în primii ani de viață poate prezenta dificultăți din punct de vedere al dezvoltării emoționale și comportamentale. În ciuda importanței înțelegerii dimensiunii, cauzelor și consecințelor abandonului copilului, există o lipsă distinctă de cercetare în acest domeniu. Astfel de studii de cercetare sunt esențiale pentru a dezvolta efectiv programele de prevenire și strategiile a căror țintă este aceea de a proteja pe cei mai vulnerabili din societatea noastră.

Definirea abandonului copilului

Într-un eșantion de 10 țări membre UE (Danemarca, Franța, Marea Britanie, Bulgaria, România, Republica Cehă, Ungaria, Slovacia, Lituania și Polonia), nu există o definiție legală clară a termenului de abandon al copilului. Lipsa unei definiții clare și ambiguitatea privind aspectele care constituie abandonul copilului, ridică provocări pentru studierea și practica referitoare la acest fenomen. În scopul prezentului proiect Daphe finanțat de UE, s-au folosit două definiții ale abandonului copilului și anume, abandonul deschis și abandonul secret. *Abandonul deschis* este definit ca părăsirea cu bună știință a unui copil de părintele său, care poate fi identificat și a cărui intenție nu este de a se întoarce ci de a respinge voit răspunderea părintească. Mai mult, niciun alt membru al familiei nu poate sau nu vrea să-și asume răspunderea de părinte și să aibă grijă de copil. *Abandonul secret* este definit ca părăsirea în secret a copilului de către părintele său, care *nu poate* fi identificat și a cărui

intenție nu este de a se întoarce, ci de a respinge în mod voit și în mod anonim răspunderea părintească.

Dimensiunea fenomenului de abandon al copilului în Europa

Prin cercetare, s-a constatat că abandonul copilului este unul din motivele cheie pentru care copiii minori sub trei ani sunt plasați sub îngrijire instituțională. O comparație între copiii instituționalizați a arătat că în Europa de Vest doar 4% sunt abandonați, spre deosebire de 32% dintre copiii instituționalizați în Europa Centrală și de Est. România, Ungaria și Letonia au avut majoritatea copiilor care au fost abandonați dați în îngrijire instituțională, în timp ce Danemarca, Norvegia și Marea Britanie au raportat abandonul copilului ca fiind un eveniment rar.

Este dificil de stabilit care este dimensiunea adevărată a abandonului deschis și secret al copilului în toată Europa, deoarece numai unele țări țin statistici naționale privind aceste fenomene și, acolo unde aceste informații sunt ținute, diferă datele în funcție de grupul de vârstă al copilului și a definiției utilizate pentru abandonul copilului.

Ca parte a prezentului proiect Daphne finanțat de EU cu privire la abandonul copilului și prevenirea acestuia, li s-a scris departamentelor guvernamentale din toate cele 27 țări membre UE, solicitându-se informații în legătură cu abandonul deschis și secret. Din cele 22 de țări care au răspuns solicitării, Slovacia a avut cel mai mare număr de copii (cu vârste între 0-3 ani) care erau abandonați în mod deschis (4,9 la 1.000 născuți vii), urmată de Republica Cehă (4,1 la 1.000 născuți vii), Letonia (3,9 la 1.000 născuți vii) și Polonia (3,7 la 1.000 născuți vii). În toate cele 22 de țări studiate, exista foarte puține informații (dacă exista) privind numărul de copii abandonați în aer liber sau în locuri publice. În plus, majoritatea țărilor nu țin o evidență a numărului de copii (cu vârste între 0-3 ani) abandonați în maternități. Între țările care țin o

evidență, Slovacia a avut cel mai mare număr de copii abandonați în maternități pe an (3,3 la 1.000 născuți vii), urmată de Polonia și Lituania (1,7 la 1.000 născuți vii), și Franța 1 la 1.000 născuți vii).

Referitor la abandonul secret

Abordările referitoare la abandonul secret al copilului variază în rândul țărilor UE. În unele țări nu mai este ilegal să abandonezi copilul, cu condiția ca acesta să fie lăsat undeva în siguranță. Leagăne speciale de copii sunt disponibile în unele țări europene, unde mamele își pot lăsa copilul în mod anonim și în siguranță. În Franța, femeile au dreptul să rămână anonime pentru copiii lor după nașterea într-un spital. O astfel de naștere este denumită 'naștere anonimă' și nu se poate stabili niciodată, în urma ei, vreo legătură legală între mamă și copil.

Ținând cont de prevederile UNCRC, în jurul acestei abordări de abandon al copilului există largi dezbateri și există o lipsă semnificativă de studii de cercetare din care să reiasă dacă aceste abordări salvează efectiv vieți sau încurajează părinții să-și abandoneze copiii. În plus, deși se face adesea presupunerea că mama este cea care părăsește copilul mic la un leagăn de copii, există din ce în ce mai multe dovezi că acest lucru nu este neapărat adevărat. În mod frecvent bărbații sau rudele sunt persoanele care părăsesc copiii mici într-un astfel de leagăn, ceea ce ridică întrebări asupra a ceea ce s-a întâmplat cu mama și dacă ea a consimțit abandonul copilului ei. Datorită naturii anonime a leagănelui de copii, aceasta aduce cu sine mai multe implicații. În primul rând, copiii

Leagăn de copii în Florența (Fotografiat de M. Kolankiewicz)

părăsiți astfel nu au nici o determinare a istoriei medicale a familiei lor. În al doilea rând, sunt negate drepturile părintești ale tatălui. În al treilea rând, se elimină complet posibilitatea de a plasa bebelușul în grija altor rude, deoarece nu există posibilitatea de a găsi familia copilului. Cu toate acestea, în Republica Cehă, s-au creat 41 'cutii/leagane pentru bebeluși' din 2005 încoace și 40 bebeluși au fost părăsiți de părinții lor. În Ungaria, 40 bebeluși au fost părăsiți în incubatoare de la lansarea programului, acum 10 ani. În Slovacia, 23 bebeluși au fost părăsiți în leagăne între 2004 și 2010. În Lituania, 13 bebeluși au fost părăsiți la 'ferestrele pentru bebeluși' din 2009 până acum, iar în Polonia, 31 bebeluși au fost părăsiți în leagăne de copii din 2006 încoace.

Cauzele abandonului copilului

Cauzele primare ale abandonului copilului s-au constatat a fi sărăcia sau dificultatea financiară, situația de părinte singur, depresia post-natală, lipsa unei educații sexuale sănătoase, slaba cunoaștere a planificării familiale, restricții privind accesul la avort, copilul are vreo formă de handicap, sarcină rezultată ca urmare a violului, abuzului sau forței exercitate de partener și o lipsă a serviciilor și resurselor pentru susținerea părinților care au copii cu handicap.

În Bulgaria, studiul de cercetare constată că majoritatea părinților nu doresc abandonul copiilor lor. Totuși, atunci când sunt confrunțați cu sărăcia, boala sau excluderea socială, ei iau adesea această decizie, gândind că acționează în cel mai bun interes al copilului. Într-un studiu în care s-au interviat 75 părinți care și-au abandonat recent în mod deschis copiii (cu vârsta cuprinsă între 0-3 ani) la o instituție locală, motivele pentru abandonarea copiilor erau lipsa unui adăpost, lipsa hranei, lipsa încălzirii pe timp de iarnă sau scutece insuficiente. În plus, 41% din eșantionul interviat avea deja patru sau cinci copii în familie și a simțit că nu-și mai poate permite încă unul. Studiul a identificat de asemenea că 72% din

eșantion erau mame din comunitatea romă, care au raportat că au fost întrebat de personalul de la maternitate dacă doresc să-și păstreze copilul și au declarat că un membru al personalului a completat formularele de adopție pentru ei ca pe o chestiune de rutină.

Din studiu a reieșit că în România părinții își pot 'respinge' copiii datorită presiunii exercitate de personalul de la spital. Acest lucru apare adesea dacă mama nu are acte de identitate care pot împiedica înregistrarea oficială a nașterii copilului. În alte țări, mamele pot fi încurajate de personalul medical să respingă copiii dacă sunt seropozitivi, abuzează de droguri, nu sunt căsătorite sau sunt foarte tinere. Aceste constatări sugerează faptul că adeseori copiii sunt abandonați nu pentru că părinții nu îi doresc, ci mai degrabă din lipsa unei susțineri disponibile pentru părinți în diferite moduri.

Împiedicarea abandonului copilului

Există mai multe măsuri luate de țările din UE pentru a ajuta prevenirea abandonului copilului. Acestea cuprind:

- Asistența socială
- Instituții pentru îngrijire de zi
- Unități mamă și copil
- Servicii de planificare familială
- Servicii de consiliere pentru mamă și/sau întreaga familie
- Susținere financiară
- Programe care se concentrează pe familiile cu risc crescut
- Centre de 'instruire a părinților'
- Linii telefonice urgență pentru mamele care au nevoie de ajutor
- Ghid privitor la împiedicarea abandonului copilului în maternități
- Asistenți sociali în maternități

- Instruirea personalului spitalicesc pentru a putea recunoaște și administra situațiile de risc ridicat

Cu toate acestea, aceste măsuri reprezintă numai începutul și sunt încă multe de făcut în acest sens.

Abandonul copilului în România

În încercarea de a reglementa adopția și situația copiilor instituționalizați, România a adoptat în anul 1993 legea abandonului (Legea nr.47/1993) conform căreia copiii instituționalizați care nu au fost vizitați de părinții lor timp de 6 luni, erau declarați abandonați și prin urmare adoptabili. Aplicarea acestei legi a condus la numeroase abuzuri și a contribuit la corupția în domeniul adopției (în special adopția internațională) înainte de anul 2001, când a fost introdus moratoriul cu privire la adopțiile internaționale.

Noua legislație referitoare la protecția drepturilor copilului și adopție a fost adoptată în 2004 anulând legea abandonului.

În ce privește numărul de copii părăsiți în maternitate sau în alte unități spitalicești numărul a scăzut de la 5130 în 2003 la 1315 în 2010. Este interesant de notat că cea mai mare scădere s-a înregistrat între 2004 (4614 copii părăsiți în spitale) și 2005 (2580 copii părăsiți în spitale), anul în care noua legislație a început să fie implementată și posibil ca rezultat al campaniilor naționale de conștientizare a publicului ce aveau drept scop să împiedice instituționalizarea și abandonul copiilor (2001-2004).

Cea mai recentă cifră a numărului de copii părăsiți în spitale este din prima jumătate a anului 2011: 748 copii, din care 226 au fost

reintegrați în familiile lor naturale, 2 în familiile lor extinse, 285 în asistență maternală, 18 plasați în familii altele decât familiile rudelor sau de asistență maternală și 52 în îngrijire rezidențială.

Conform legii drepturilor copilului, copiii sub 2 ani nu pot fi plasați în îngrijire rezidențială. În cazul acelor copii care apar în îngrijire rezidențială, motivele pot fi că ei sunt plasați în centrele de primire de urgență (până la plasarea în familii) sau au nevoi speciale și este dificil de găsit o familie de plasament pentru ei.

Pentru a îmbunătăți capacitatea de a implementa prevederile din legea drepturilor copilului privind copii părăsiți în spitale, Ministerul Sănătății și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului au emis un ordin ministerial cu scopul de a reglementa relația dintre maternitate/spitalele pediatrie și serviciile specializate județene de protecția copilului.

Totuși, datorită crizei economice prezente și a impactului său în sectorul public precum și asupra populației în general, este important ca eforturile să fie intensificate în ciuda deficitului de resurse pentru a evita șederea mai mult decât este necesar a copiilor în spitale sau în alte forme de îngrijire rezidențiale.

Pentru informații suplimentare

http://www.copii.ro/alte_categorii.html